

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

SSN Jarosław Matras

Protokolant Kinga Sternik

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Marka Zajkowskiego,
w sprawie **G. C.**,

skazanego z art.13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 4 kwietnia 2024 r.,

kasacji obrońcy skazanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 2 marca 2022 r., II AKa 391/20,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 30 lipca 2020 r., XVIII K 40/19,

**na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 536 k.p.k.
uchyla zaskarżony wyrok w stosunku do G. C. i w tym zakresie
przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do
ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

[PGW]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 30 lipca 2020 r., XVIII K 40/19, uznał G. C. za winnego popełnienia czynu z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., za który wymierzył mu karę 3 lat pozbawienia wolności (pkt I) oraz za winnego czynu z art. 79 ust. 4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2023, poz. 120 ze zm.), za który wymierzył mu karę 100 stawek dziennych grzywny, po 20 zł każda (pkt II). Wyrok zawierał ponadto rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej dwóch współoskarżonych, którzy zostali uniewinnieni (pkt III i IV), dowodów rzeczowych (pkt V-VII) i kosztów procesu (pkt VIII-X).

Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego, zainicjowanego apelacjami prokuratora, pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego i obrońcy oskarżonego G. C., Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 2 marca 2022 r., II AKa 391/20, uchylił zaskarżony wyrok w stosunku do dwóch współoskarżonych i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania (pkt I), w stosunku do G. C. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zmodyfikował opis czynu przypisanego w punkcie I wyroku Sądu I instancji poprzez przyjęcie, że dopuścił się go działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami (pkt II), w pozostałym zakresie co do G. C. utrzymał zaskarżony wyrok w mocy (pkt III) oraz orzekł o kosztach za postępowanie odwoławcze (pkt IV).

Kasację od tego wyroku wniósł obrońca skazanego G. C., zaskarżając go w całości, na korzyść skazanego i zarzucając rażące naruszenie prawa, mające istotny wpływ na treść orzeczenia:

„1. art 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., polegające na zaniechaniu prawidłowej i wszechstronnej kontroli odwoławczej, poprzez nierozważenie wszystkich zarzutów i wniosków zawartych w apelacji, tj. nieustosunkowanie się do podnoszonego zarzutu polegającego na błędnej ocenie materiału dowodowego w postaci zeznań świadków, wyjaśnień oskarżonego,

dokumentów, że oskarżony dopuścił się zarzucanych czynów oraz nie wyjaśnienia kwestii autentyczności weksla oraz pochodzenia środków na zwrot dotacji przez E. P., nie odniesienie się do wyzbywania się majątku przez E. P. w związku z wekslem, a także nie odniesienie się do możliwości nabycia weksla od innego podmiotu i za niższą cenę niż ta, na którą opiewał;

2. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., polegające na zaniechaniu prawidłowej i wszechstronnej kontroli odwoławczej, poprzez nierozważenie wszystkich zarzutów i wniosków zawartych w apelacji, tj. nieustosunkowaniu się do podnoszonego zarzutu rażącej surowości kary poprzez zaaprobowanie w tym zakresie orzeczenia Sądu Okręgowego, gdy okoliczności osobiste i rodzinne G. C. zostały podniesione w apelacji i wykazane stosowanymi załącznikami dopiero na etapie apelacji”.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sprawa G. C. była pierwotnie przydzielana do rozpoznania kolejno sędziom: SSN P. K., SSN A. R., SSN R. W., SSN M. B.. Każdy z tych sędziów został wyłączony od udziału w rozpoznaniu tej sprawy (postanowienia o wyłączeniu na k. 36, k. 75, k. 109, k. 133) na skutek wniosków składanych przez obrońcę skazanego. W uzasadnieniach tych wniosków obrońca argumentował, że są to sędziowie niespełniający standardu niezależności i bezstronności w związku z powołaniem na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3; dalej: „ustawa nowelizująca KRS”), jak również, że mieliby rozpoznawać kasację od wyroku wydanego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, w składzie którego zasiadała SSA I. S., będąca sędzią, której dotyczą tożsame zarzuty co do braku niezależności i bezstronności w związku z procedurą powołania na urząd sędziego, co ww. sędziów Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy potraktował tę argumentację jako sygnalizację wystąpienia w sprawie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt

2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady Sądu odwoławczego w związku z udziałem w składzie orzekającym SSA I. S.

Po wyłączeniu ww. sędziów niniejsza sprawa została przydzielona SSN A. S. i była rozpoznawana na rozprawie w dniu 8 listopada 2023 r. Na tej rozprawie Sąd Najwyższy postanowił określić prokuratorowi, pełnomocnikowi oskarżyciela posiłkowego oraz obrońcy skazanego termin 10 dni na przedstawienie stanowiska co do kwestii prawidłowości obsady Sądu Apelacyjnego w Warszawie (protokół rozprawy k. 177). W pisemnym stanowisku prokurator wskazał, że nie dostrzega w tej sprawie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (pismo z dnia 17 listopada 2023 r., k. 179). Do tego stanowiska przyłączył się pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego (pismo z dnia 3 kwietnia 2024 r., k. 214).

Na skutek przejścia SSN A. S. w stan spoczynku skład orzekający w tej sprawie uległ zmianie, co spowodowało konieczność prowadzenia rozprawy od początku w dniu 4 kwietnia 2024 r. Na tej rozprawie w stanowiskach końcowych prokurator wniósł o uchylenie wyroku z powodu zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie, zaś pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko (protokół rozprawy k. 223-224).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesiona przez obrońcę skazanego kasacja musiała prowadzić do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie. Wynikało to ze stwierdzenia przez Sąd Najwyższy poza granicami podniesionych w kasacji zarzutów (art. 536 k.p.k.) uchybienia stanowiącego bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w postaci nienależytej obsady Sądu odwoławczego z uwagi na orzekanie przez ten Sąd z udziałem SSA I. S., powołanej na urząd sędziego sądu apelacyjnego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy nowelizującej KRS.

Zaistnienie tego uchybienia było też sygnalizowane w toku postępowania kasacyjnego przez obrońcę skazanego we wnioskach o przeprowadzenie testu

bezstronności Sędziów Sądu Najwyższego pierwotnie wyznaczonych do rozpoznania tej sprawy (k. 27, 103 i 127 akt SN).

Jednocześnie, z uwagi na skutek określony w art. 439 § 1 *in principio* k.p.k., bezprzedmiotowe było odnoszenie się do zarzutów kasacji.

Sąd Najwyższy jest związany uchwałą trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA-I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), mającą moc zasady prawnej (art. 87 ust. 1 ustawy o Sądzie Najwyższym; tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 1093, ze zm.). Sąd Najwyższy konsekwentnie staje na trafnym stanowisku, że nic w tym względzie nie zmienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 (por. m.in.: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2002, z. 6, poz. 22)). Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie, wyrok ten „wykracza poza zawarty w art. 188 Konstytucji RP katalog orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które z mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji RP uzyskują moc powszechnie obowiązującą. Wyrok ten nie uzyskał zatem mocy powszechnie obowiązującego orzeczenia i co oczywiste nie mógł uchylić uchwały Trzech Izb SN (BSA I-4110-1/20), ani przesądzić o jej obowiązywaniu. Stanović mógł zatem jedynie wyraz określonego i niewiążącego poglądu prawnego tego organu (Trybunału Konstytucyjnego)” (tak: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2022 r., I KO 79/21 i I KO 80/21; por. także m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2023 r., IV KZ 59/21; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r., II KK 489/21; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2023 r., II KK 74/22).

We wspomnianej uchwale Sąd Najwyższy orzekł, że: „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. [...] zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o

ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.” W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy podkreślił, że wadliwość procedury nominacyjnej nie powoduje automatycznie, iż sąd z udziałem sędziego powołanego w takiej procedurze jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Pogląd zawarty w uchwale trzech Izb Sądu Najwyższego został następnie potwierdzony w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2022, z. 6, poz. 22). Z tego ostatniego orzeczenia wynika, iż „brak podstaw do przyjęcia *a priori*, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach”. Jednocześnie we wspomnianej uchwale z dnia 2 czerwca 2022 r. Sąd Najwyższy uznał, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy nowelizującej nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje Konstytucja RP, w szczególności w art. 187 ust. 1.

W uchwale Sądu Najwyższego w sprawie I KZP 2/22 wskazano ponadto, że: „Najistotniejszym skutkiem dopuszczenia do funkcjonowania, w przestrzeni obejmującej swoim zasięgiem proces nominacyjny sędziego, organu powołanego w sposób sprzeczny z Konstytucją RP, jest obalenie funkcjonującego dotąd *in gremio* i *a priori* domniemania niezawisłości tak powołanego sędziego. Nie istnieje ono już w stosunku do kandydatów, którzy przystąpili do konkursów sędziowskich po dniu 17 stycznia 2018 r. Nie oznacza to samo w sobie stwierdzenia ich stronniczości, lecz nie ma, wobec opisanego wyżej «skażenia» procesu nominacyjnego, możliwości prostego odwołania się do tego domniemania”. Oznacza to, że brak bezstronności i niezawisłości sądu, w składzie którego zasiadał sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w wadliwym procesie przed Krajową Radą Sądownictwa od 17 stycznia 2018 r., należy ustalić *in concreto*.

Istotne jest również stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie *Reczkowicz p. Polsce*. ETPCz wskazał w nim na negatywny wpływ

nowelizacji ustawy o KRS na prawo stron do „sądu ustanowionego ustawą”, stwierdzając: „na mocy ustawy nowelizującej z 2017 r., która pozbawiła gremia sędziowskie prawa do powoływania i wyboru sędziów zasiadających w KRS – prawa przyznanego im przez dotychczasowe ustawodawstwo i mającego oparcie w standardach międzynarodowych – władza ustawodawcza i wykonawcza uzyskały decydujący wpływ na skład KRS [...]. Ustawa praktycznie usunęła nie tylko dotychczasowy system przedstawicielski, ale także gwarancje niezależności sądownictwa w tym zakresie. W rezultacie umożliwiło to władzy wykonawczej i ustawodawczej bezpośrednią lub pośrednią ingerencję w procedurę powoływania sędziów, z której możliwości te władze skorzystały – o czym świadczą chociażby okoliczności towarzyszące zatwierdzaniu kandydatów na sędziów do KRS [...] (pkt 274 wyroku z dnia 22 lipca 2021 r., skarga 43447/19; tłumaczenie wyroku na język polski dostępne w bazie orzeczeń ETPCz HUDOC). W późniejszym wyroku Wielkiej Izby z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie *Grzęda p. Polsce* (skarga nr 43572/18) ETPCz przyjął, że „[...] cały ciąg wydarzeń w Polsce [...] wyraźnie wskazuje na to, że kolejne reformy sądownictwa miały na celu osłabienie niezawisłości sędziowskiej, poczynwszy od poważnych nieprawidłowości w wyborze sędziów Trybunału Konstytucyjnego w grudniu 2015 r., poprzez przebudowę KRS i utworzenie nowych izb w Sądzie Najwyższym, po rozszerzenie kontroli Ministra Sprawiedliwości nad sądami i zwiększenie jego roli w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów” (pkt 348 wyroku według tłumaczenia na język polski dostępnego w bazie orzeczeń ETPCz HUDOC). Przywołane stanowisko o statusie KRS zostało podtrzymane także w innych orzeczeniach ETPCz (por. wyrok z dnia 8 listopada 2021 r., *Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce*, skargi nr 49868/19 i 57511/19; wyrok z dnia 3 lutego 2022 r., *Advance Pharma sp. z o.o. p. Polsce*, skarga nr 1469/20, wyrok pilotażowy z dnia 23 listopada 2023 r., *Wałęsa przeciwko Polsce*, skarga nr 50849/21).

Z dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że przeprowadzając test niezależności i bezstronności w kontekście ewentualnego zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., należy mieć na względzie szereg okoliczności. Oprócz wadliwości samego procesu nominacyjnego sędziego, istotną rolę w tej ocenie powinny odgrywać m.in.: równoczesność (lub zbliżony czas) uruchomienia drogi awansowej z objęciem

ważnego stanowiska w administracji sądowej w drodze arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, utajnienie obrad KRS w zakresie danej kandydatury, jednoznacznie negatywna opinia zgromadzenia ogólnego sędziów, porównanie osiągnięć zawodowych kandydata z doświadczeniem zawodowym i poparciem środowiska dla kontrkandydatów, fakt uzyskania nominacji na stanowiska funkcyjne pozostające w dyskrecyjnej kompetencji władzy politycznej, udział w pracach gremiów powiązanych z władzą polityczną, wykonywanie określonych zadań lub funkcji na podstawie arbitralnych decyzji władzy politycznej, co obejmuje również tzw. delegacje ministerialne, dodatkowe zatrudnienie w jednostkach bezpośrednio podporządkowanych władzy politycznej, charakter sprawy, do której rozstrzygnięcia ukształtowano dany skład sądu, a także działalność publiczna i wypowiedzi danego sędziego, wykraczające poza gwarantowane przez Konstytucję RP ramy udziału w debacie publicznej, a wskazujące na zaangażowanie w realizację określonych celów politycznych władzy wykonawczej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2022 r., II KS 32/21; z dnia 30 maja 2023 r., II KK 23/22; z dnia 14 czerwca 2023 r., II KK 489/21).

Sądy orzekające z udziałem SSA I. S. były już poddawane testom niezależności i bezstronności, które kilkakrotnie dały wynik negatywny (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2023 r., II KK 74/22; z dnia 20 grudnia 2023 r., II KK 76/23; z dnia 8 lutego 2024 r., II KK 296/23; z dnia 15 lutego 2024 r., II KK 37/23; z dnia 12 marca 2024 r., II KK 506/23). Sąd Najwyższy w niniejszym składzie aprobuje argumentację wyrażoną w uzasadnieniach przywołanych wyroków, ze szczególnym uwzględnieniem wyczerpujących wywodów zawartych w uzasadnieniach wyroków w sprawach II KK 74/22 i II KK 76/23, przyjmując ją za własną. Dlatego też w dalszej części koncentrować się będzie na wyliczeniu okoliczności rzutujących na negatywny rezultat wspomnianych testów.

Oprócz wadliwości samego powołania Sędzi I. S. do Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wynikającej z uzyskania nominacji do tego Sądu w następstwie udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., Sędzia ta w kolejnych latach, poczynając od 2017 r., pełniła szereg funkcji, których uzyskanie było uzależnione bezpośrednio od decyzji przedstawicieli władzy wykonawczej oraz podejmowała działania, które można ocenić jako brak respektowania orzecznictwa

trybunałów europejskich odnoszącego się do prawa do sądu niezależnego, niezawisłego, ustanowionego ustawą.

Sędzia I. S. uzyskała nominację na stanowisko Sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie w wyniku konkursu ogłoszonego w Monitorze Polskim z 2018 r., poz. 323. Do tego postępowania konkursowego na 20 wolnych stanowisk sędziowskich przystąpiło w sumie 30 osób, z czego uchwałę o przedstawieniu Prezydentowi RP wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego sądu apelacyjnego podjęto wobec 14 osób, zaś uchwałę o nieprzedstawieniu kandydatów również wobec 14 osób (dwie osoby wycofały swoje kandydatury). Jak wynika z uzasadnienia uchwały KRS z dnia 8 listopada 2019 r., Sędzia I. S. uzyskała ocenę bardzo dobrą od sędziego oceniającego jej dorobek orzecznicy, zaś zespół oceniający KRS jednogłośnie rekomendował jej kandydaturę. Wśród 14 osób objętych rekomendacją KRS znalazły się osoby ocenione pozytywnie przez sędziów ewaluujących ich dorobek orzecznicy, natomiast KRS jednocześnie nie rekomendowała kilku osób, które uzyskały oceny wyższe – wyróżniające. Krajowa Rada Sądownictwa wydała uchwałę nr [...] z dnia 8 listopada 2019 r., w której przedstawiła Prezydentowi RP wniosek o powołanie m.in. Pani I. S. do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. Rekomendowanie osoby, która uzyskała co prawda ocenę pozytywną, ale przy jednoczesnym pominięciu osób, które uzyskały oceny wyższe, może budzić wątpliwości co do kryteriów, jakimi kierowała się Rada rekomendując kandydatów do pełnienia urzędu sędziego sądu apelacyjnego.

Ponadto, decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 czerwca 2018 r. powierzono SSA I. S. z dniem 1 lipca 2018 r. obowiązki sędziego Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, na okres sześciu lat. Obecnie, od maja 2020 r., SSA I. S. pełni również funkcję Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. W tym kontekście trzeba podkreślić, że zgodnie z art. 110b § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych obowiązującym w 2020 r. (t.j.: Dz. U. z 2020 r., poz. 365, ze zm.; obecnie t.j.: Dz. U. z 2024 r., poz. 334, ze zm.; dalej: u.s.p.), Prezesa sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym powoływał spośród sędziów tego sądu dyscyplinarnego Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej. Niewątpliwie w 2020 r. wśród

sędziów powszechna była wiedza, że istnieją istotne zastrzeżenia co do statusu Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego jako organu usytuowanego w strukturze sądownictwa w taki sposób, który pozwalał określić go mianem „sądu wyjątkowego”. Zastrzeżenia te zostały zresztą wprost i jednoznacznie wypowiedziane w uzasadnieniu przywołanej już uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., która w tym zakresie wdrażała standard oceny niezależności sądu wyznaczony przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r., A.K. i in. (niezależność Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, sprawy C 585/18, C 624/18 i C 625/18, EU:C:2019:982). W kolejnym roku brak niezależności tego organu został potwierdzony orzeczeniami zarówno ETPCz (por. wspomniany już wyrok *Reczkowicz p. Polsce*), jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (por. m.in.: postanowienie Wiceprezesa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 lipca 2021 r., Komisja Europejska p. Rzeczypospolitej Polskiej, C-204/21 R, ECLI:EU:C:2021:593).

Od 2017 r. Sędzia I. S. była również wielokrotnie powoływana w skład Komisji Egzaminacyjnych jako przedstawicielka Ministra Sprawiedliwości. Miało to miejsce rokrocznie, ostatnio w 2023 r., w sumie ośmiokrotnie.

Ponadto, na mocy uchwały nr [...] Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie powołania komisarzy wyborczych Pani I. S. została powołana na stanowisko Komisarza wyborczego dla W. [...]. Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 166 § 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 2408) komisarzy wyborczych powołuje na okres 5 lat Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Jest to zatem kolejna okoliczność wskazująca na uzyskanie przez Panią I. S. określonej funkcji w związku z rekomendacją przedstawiciela władzy wykonawczej.

Nie sposób pominąć również tego, że postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2023 r., sygn. akt II AKzw 285/23, Sąd Apelacyjny w Warszawie, w składzie SSA I. S., na podstawie art. 40 § 1 u.s.p. wytknął Sądowi Okręgowemu w Warszawie uchybienie polegające na oczywistej obrazie przepisu art. 15 § 2 k.k.w. z powodu powołania się przez ten Sąd na fakt wydania wyroku podlegającego wykonaniu przez skład orzekający, w którym zasiadali sędziowie powołani przez Krajową Radę

Sądownictwa ukształtowaną ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., co miało stanowić tzw. bezwzględny przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Inaczej rzecz ujmując, podstawą wytyku było zastosowanie przez Sąd Okręgowy w rozpatrywanej sprawie standardu prawa do sądu należycie obsadzonego, który to standard – zdaniem tego Sądu – wynikał z orzecznictwa trybunałów europejskich. Powyższe postanowienie, stanowiące wytyk judykacyjny, zostało uchylone przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 14 września 2023 r., II KO 78/23. Dalszych poczynionych tu uwag w żadnym razie nie należy traktować jako oceny orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Warszawie wydanego dnia 24 kwietnia 2023 r. – tej dokonał już Sąd Najwyższy w zwykłym trybie kontroli odwoławczej, uchylając zaskarżone postanowienie. Nie sposób jednak nie zauważyć, na co zwrócił także uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swego postanowienia w sprawie II KO 78/23, że postanowienie zawierające wytyk zostało wydane przez Sąd Apelacyjny z udziałem sędziego, którego w tożsamym stopniu dotyczyła okoliczność stanowiąca w przedmiotowej sprawie podstawę zawieszenia postępowania wykonawczego, co było powodem udzielenia wytyku. Tymczasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykształciło się dość oczywiste stanowisko, że bezstronność jako m.in. zakaz orzekania we własnej sprawie (*nemo iudex in causa sua*) jest fundamentem zaufania do sądów i sprawowanego przez nie wymiaru sprawiedliwości (por. m.in.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 29 marca 2022 r., II KO 27/22; z dnia 6 września 2022 r., II KK 44/21; z dnia 8 sierpnia 2023 r., III KK 22/23). Fakt, że SSA I. S. jednoosobowo jako Sąd Apelacyjny w Warszawie zdecydowała się przystąpić do merytorycznego orzekania w ww. sprawie, wbrew zasadzie *nemo iudex in causa sua*, również stanowi okoliczność rzutującą na ocenę instytucjonalnej bezstronności Sądu odwoławczego orzekającego z jej udziałem w sprawie objętej kasacją.

Sąd Najwyższy dostrzega, że wystąpienie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej należy oceniać na moment orzekania przez sąd, którego orzeczenie miałyby być takim uchybieniem dotknięte. Dlatego też kluczowe znaczenie w tej sprawie należy nadać okolicznościom powstałym do dnia 2 marca 2022 r. (kwestia procedury powołania na stanowisko sędziego sądu apelacyjnego, związki z władzą wykonawczą wynikające z udziału w komisjach egzaminacyjnych do tej daty, stanowisko sędziego Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie

oraz następcze objęcie funkcji Prezesa tego Sądu). Dokonując oceny postawy Sędziego w kontekście zagwarantowania stronie prawa do sądu niezależnego, ustanowionego ustawą, nie można jednak pominąć tego, czy już po wydaniu zaskarżonego kasacją wyroku zachowanie Sędziego potwierdza jego ścisłe związki z władzą wykonawczą, które w tej sprawie występują i zostały wyszczególnione powyżej (objęcie funkcji komisarza wyborczego; kwestia stosunku do tzw. reform wymiaru sprawiedliwości wynikająca z opisanego tzw. wytyku judykacyjnego; udział w komisjach egzaminacyjnych po dacie wydania wyroku w tej sprawie).

Wszystkie wskazane dotychczas okoliczności ocenione razem prowadzą do wniosku, że kariera zawodowa SSA I. S. uległa istotnemu przyspieszeniu od 2017 r. i miała związek z tzw. reformami sądownictwa wdrażanymi przez ówczesne Ministerstwo Sprawiedliwości. Podjęcie decyzji o przystąpieniu do wadliwej procedury awansowej w połączeniu z przyjmowaniem kolejnych funkcji uzależnionych od dyskrecyjnej decyzji przedstawicieli władzy wykonawczej powoduje, że sygnalizacja wskazująca na niezapewnienie G. C. prawa do sądu niezawisłego, niezależnego, ustanowionego ustawą w znaczeniu konstytucyjnym i konwencyjnym, powinna być oceniona jako uzasadniona. W ocenie bowiem niezależnego i obiektywnego obserwatora powstać może uzasadnione wskazanymi powyżej faktami przeświadczenie, że sędzia powołany w wadliwej procedurze z udziałem upolitycznionej KRS, otrzymujący od władzy wykonawczej liczne funkcje i stanowiska, łączące się z dodatkową gratyfikacją finansową, będzie w swojej ocenie ponadprzeciętną miarą związany z władzą wykonawczą i to w stopniu, który przesądza o braku jego bezstronności. W tym względzie nie bez znaczenia jest fakt łączenia funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego, który miał przecież prawo nadzoru oraz wydawania zarządzeń, wytycznych i poleceń we wszystkich sprawach prowadzonych przez organy prokuratury różnych szczebli (por. art. 1 § 2, art. 3 § 1 i art. 13 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, t.j.: Dz. U. z 2024 r., poz. 390; a także art. 7 tej ustawy w wersji obowiązującej przed dniem 28 września 2023 r.). Wszystkie te okoliczności prowadzą do stwierdzenia wystąpienia w tej sprawie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Podsumowując, stwierdzenie zaistnienia w tej sprawie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. spowodowało uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w

stosunku do G. C., bowiem wyłącznie tego skazanego dotyczyła kasacja w tej sprawie, a postępowanie karne wobec współoskarżonych, których dotyczył zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego, nie zostało tym wyrokiem prawomocnie zakończone.

W związku z tym rozstrzygnięciem przedwczesne byłoby rozpoznanie zarzutów podniesionych w kasacji, których problematyka nie powinna jednak znikać z pola widzenia w ponowionym postępowaniu apelacyjnym, prowadzonym przez sąd należycie obsadzony, spełniający wymagania określone w art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w wyroku.

Jerzy Grubba Małgorzata Wąsek-Wiaderek Jarosław Matras

[PGW]

[ms]